

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA



BUNGE LA TANZANIA

KAMATI YA BUNGE YA BAJETI

**MAONI YA KAMATI KUHUSU UTEKELEZAJI WA BAJETI YA WIZARA YA
FEDHA NA MIPANGO KWA MWAKA WA FEDHA 2022/23 PAMOJA NA
MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI KWA MWAKA WA FEDHA 2023/24**

Ofisi ya Bunge

S.L.P 941

DODOMA.

7 Juni, 2023

YALIYOMO

1.0. UTANGULIZI	1
2.0. MAPITIO YA UTEKELEZAJI WA BAJETI YA WIZARA YA FEDHA NA MIPANGO PAMOJA NA OFISI YA TAIFA YA UKAGUZI KWA MWAKA WA FEDHA 2022/23	3
2.1. Uchambuzi wa Bajeti ya Wizara hadi kufikia 30 Aprili 2023.....	5
2.2. UCHAMBUZI WA MAFUNGU.....	6
2.2.1. Fungu 01 – Deni la Serikali	6
2.2.2. Fungu 06 – Idara ya Mkaguzi wa Ndani Mkuu wa Serikali	7
2.2.3. Fungu 07 – Msajili wa Hazina	9
2.2.4. Fungu 10: Tume ya Fedha ya Pamoja.....	11
2.2.5. Fungu 13: Kitengo cha Kudhibiti Fedha Haramu	12
2.2.6. Fungu 21: Hazina.....	13
2.2.7. Fungu 22: Huduma za Mfuko Mkuu	15
2.2.8. Fungu 23: Idara ya Mhasibu Mkuu wa Serikali.....	15
2.2.9. Fungu 50: Wizara ya Fedha na Mipango.....	17
3.0. UCHAMBUZI WA KAMATI KUHUSU UTEKELEZAJI WA BAJETI YA FUNGU 45 – OFISI YA TAIFA YA UKAGUZI KWA MWAKA WA FEDHA 2022/23	19
3.1. Mwenendo wa Utolewaji wa Fedha kwa Fungu 45	19
3.2. Masuala ya Msingi yaliyobainika katika Utekelezaji wa Majukumu ya Ofisi ya Mdhambi na Mkaguzi Mkuu wa Serikali	20

4.0. UCHAMBUZI WA MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI YA WIZARA YA FEDHA NA MIPANGO PAMOJA NA OFISI YA TAIFA YA UKAGUZI KWA MWAKA WA FEDHA 2023/24	22
4.1. Makadirio ya Mapato na Matumizi kwa Mafungu Tisa ya Wizara ya Fedha na Mipango kwa Mwaka wa Fedha 2023/24.....	22
4.2. Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi kwa Mwaka wa Fedha 2023/24	22
5.0. MAONI NA MAPENDEKEZO YA KAMATI.....	24
5.1. Utendaji kazi wa Ofisi ya Msuluhishi wa Malalamiko ya Kodi (Tax Ombudsman).....	24
5.2. Mashirika ya Umma na Makampuni yaliyo chini ya Msajili wa Hazina	24
5.3. Kutofautisha majukumu ya Mamlaka za Udhibiti (Regulatory Authority) katika ukusanyaji wa mapato na utoaji wa Huduma.....	25
5.4. Misamaha ya kodi kwenye Miradi ya Maendeleo.....	26
5.5. Uhakiki na Ulipaji wa Hati za Madai	26
5.6. Mfumo wa Usimamizi wa Mali za Serikali (GAMIS).....	26
5.7. Mapendekezo ya Financial Action Task Force (FATF).....	27
6.0. HITIMISHO	29

**MAONI YA KAMATI KUHUSU UTEKELEZAJI WA BAJETI YA
WIZARA YA FEDHA NA MIPANGO KWA MWAKA WA FEDHA
2022/223 NA MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI KWA
MWAKA WA FEDHA 2023/24**

1.0. UTANGULIZI

Mheshimiwa Spika, kwa mujibu wa kifungu cha 118(1) pamoja na kifungu cha 118(9) cha Kanuni za Bunge Toleo la Februari, 2023 naomba kuwasilisha utekelezaji wa Bajeti ya Wizara ya Fedha na Mipango kwa mwaka wa fedha 2022/23 na maoni ya Kamati kuhusu Makadirio ya Mapato na Matumizi ya mafungu 9 ya Wizara pamoja na Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi kwa mwaka wa fedha 2023/24.

Mheshimiwa Spika, Kamati ya Bunge ya Bajeti imepewa jukumu la kuisimamia Wizara ya Fedha na Mipango pamoja na Taasisi zilizopo chini yake Kwa mujibu wa kifungu cha 9(a) cha Nyongeza ya Nane cha Kanuni za Kudumu za Bunge. Vilevile, kifungu cha 9(1)(c) cha Sheria ya Bajeti Sura ya 439 kinaipa Kamati ya Bunge ya Bajeti jukumu la kupitia na kuidhinisha Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi.

Mheshimiwa Spika, Kamati ya Bunge ya Bajeti ilipitia na kuchambua Taarifa za Wizara ya Fedha na Mipango zilizojumuishwa mafungu 9 pamoja na makadirio ya mapato na matumizi ya Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi kwa kuwa ni sharti la Kanuni ya 118(4) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, na Mafungu hayo ni kama ifuatavyo:-

- i. **Fungu 001 – Deni la Serikali**
- ii. **Fungu 006 – Idara ya Mkaguzi wa Ndani Mkuu wa Serikali**
- iii. **Fungu 007 – Ofisi ya Msajili wa Hazina**
- iv. **Fungu 010 – Tume ya Pamoja ya Fedha**
- v. **Fungu 013 – Kitengo cha Kudhibiti Fedha Haramu**
- vi. **Fungu 021 – Hazina**
- vii. **Fungu 022 – Huduma za Mfuko Mkuu**
- viii. **Fungu 023 – Idara ya Mhasibu Mkuu wa Serikali**
- ix. **Fungu 050 – Wizara ya Fedha na Mipango**
- x. **Fungu 045 – Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi**

Mheshimiwa Spika, Taarifa ya Kamati imegawanyika katika sehemu kuu tatu kama ifuatavyo: -

- i. Mapitio ya utekelezaji wa Bajeti ya Wizara ya Fedha na Mipango, Mafungu yaliyo chini yake pamoja na Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi kwa mwaka wa fedha 2022/23;
- ii. Makadirio ya Mapato na Matumizi kwa Wizara ya Fedha na Mipango pamoja na Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi kwa mwaka wa fedha 2023/24;
- iii. Maoni na Mapendekezo ya Ujumla ya Kamati.

**2.0. MAPITIO YA UTEKELEZAJI WA BAJETI YA WIZARA YA FEDHA
NA MIPANGO PAMOJA NA OFISI YA TAIFA YA UKAGUZI KWA
MWAKA WA FEDHA 2022/23**

Mheshimiwa Spika, Jedwali Namba 1 linaonyesha mwenendo wa utekelezaji wa bajeti kwa mafungu yote 9 yaliyo chini ya Wizara ya Fedha na Mipango hadi kufikia 30 Aprili 2023.

Jedwali Na. 1 Utekelezaji wa Bajeti ya Wizara ya Fedha na Mipango Mafungu 9 kwa mwaka 2022/23

Fungu	Bajeti iliyoidhinishwa 2022/23	Fedha iliyotolewa hadi Aprili, 2023	Asilimia ya Bajeti Iliyoidhinishwa
01. Deni la Serikali			
Riba ya deni la Nje	1,100,802,002,000.00	840,680,732,000.00	76
Riba ya deni la ndani	1,770,159,000,000.00	1,730,603,060,000.00	98
Mtaji Deni la nje	2,916,041,492,000.00	2,169,560,604,000.00	74
Mtaji Deni la Ndani	3,300,000,000,000.00	2,747,331,133,000.00	83
Kuhudumia Deni	6,702,200,000.00	4,332,471,000.00	64
Matangazo	280,000,000.00	123,101,000.00	68
Jumla Fungu 01	9,093,984,694,000.00	7,492,631,101,000.00	82
06. Idara ya Mhasibu wa Ndani Mkuu wa Serikali			
Mishahara	1,981,784,000.00	275,557,400.00	13.9
Matumizi Mengineyo	6,961,845,872.29	4,236,602,505.47	60.85
Maendeleo Ndani	360,000,000.00	355,600,600.00	98.78
Maendeleo Nje	400,000,000.00	0	0
Jumla Fungu 06	9,703,629,872.29	4,867,760,505.47	50.16
07. Msajili wa Hazina			
Mishahara	5,142,226,000.00	3,890,966,181.30	75.67
Matumizi ya Ofisi	10,229,786,000.00	6,820,707,018.00	66.67
Matumizi Maalum	74,813,977,399.92	73,774,550,175.03	98.61

Fungu	Bajeti iliyoidhinishwa 2022/23	Fedha iliyotolewa hadi Aprili, 2023	Asilimia ya Bajeti iliyoidhinishwa
Maendeleo Ndani	997,900,000.00	991,300,000.00	99.34
Maendeleo Nje	650,000,000.00	0.00	0.00
Jumla Fungu 07	91,833,889,399.92	85,477,523,374.33	93.08
10 Tume ya Pamoja ya Fedha			
Mishahara	934,163,000.00	566,383,345.48	61
Matumizi mengineyo	2,048,142,000.00	1,531,374,157.97	75
Jumla Fungu 10	2,982,305,000.00	2,097,757,503.45	70
013 Kitengo cha udhibiti fedha haramu			
Matumizi mengineyo	3,555,391,000.00	2,371,813,387.00	66.7
Maendeleo Ndani	-	-	-
Maendeleo Nje	470,000,000.00	220,139,708.00	46.8
Jumla Fungu 13	4,025,391,000.00	2,591,953,095.00	64.4
021 Hazina			
Mishahara	945,178,117,000.00	382,896,816,619.49	40.51%
Matumizi mengineyo	1,181,695,401,000.00	1,122,588,952,092.85	95%
Maendeleo Ndani	1,257,970,257,000.00	1,108,744,874,192.66	88.14
Maendeleo Nje	29,784,942,000.00	1,584,835,888.00	5.32
Jumla Fungu 21	3,414,428,717,000.00	2,615,815,478,793.00	77
022 Huduma ya mfuko mkuu			
Mishahara	9,452,132,000.00	7,776,460,240.20	85.91
Matumizi mengineyo	2,214,379,800,000.00	1,519,305,769,419.20	68.61
Jumla Fungu 22	2,223,831,932,000.00	1,527,082,229,659.40	68.67
23.Idara ya mhasibu mkuu			
Mishahara	6,361,101,000.00	5,447,742,085	85.64
Matumizi mengineyo	39,551,734,000.00	31,513,214,395.00	79.68
Maendeleo Ndani	1,880,000,000.00	1,357,230,000.00	72.19
Maendeleo Nje	964,792,000.00	93,000,000.00	9.64
Jumla Fungu 23	48,757,627,000.00	38,411,186,480.00	78.78

Fungu	Bajeti iliyoidhinishwa 2022/23	Fedha iliyotolewa hadi Aprili, 2023	Asilimia ya Bajeti Iliyoidhinishwa
50. Wizara ya fedha na mipango			
Mishahara	46,285,234,600.00	38,102,573,619.24	82.32
Matumizi mengineyo	203,183,454,549.99	192,255,155,381.64	77.07
Maendeleo Ndani	29,628,291,333.00	16,096,499,625.34	54.33
Maendeleo Nje	4,240,863,000.00	210,202,800.00	4.96
Jumla Fungu 50	283,337,843,482.99	208,561,857,806.98	73.61
JUMLA KUU	15,172,886,028,755.20	11,977,536,848,217.60	78.94

Chanzo: Taarifa ya Utekelezaji wa Bajeti ya Serikali

2.1. Uchambuzi wa Bajeti ya Wizara hadi kufikia 30 Aprili 2023

Mheshimiwa Spika, Kamati ilipokea na kuchambua Taarifa za Utekelezaji wa Bajeti ya mafungu yote ya Wizara ya Fedha kwa Mwaka wa Fedha 2022/23 ambapo kwa ujumla mafungu tisa (9) ya Wizara ya Fedha na Mipango yaliidhinishwa na Bunge jumla ya **Shilingi trilioni 15.1** kwa ajili ya matumizi ya kawaida na maendeleo. Hadi kufikia 30 Aprili 2023 **shilingi trilioni 11.98** zilipokelewa sawa na **asilimia 78.94**. Jumla ya matumizi ya kawaida ni **shilingi trilioni 13.85** sawa na **asilimia 91.25** ya fedha zote, ambapo hadi kufikia 30 Aprili 2023 fedha zilizopokelewa ni **shilingi trilioni 10.89** sawa na **asilimia 79**. Kati ya matumizi ya kawaida, mishahara ni **shilingi trilioni 1.02** sawa na **asilimia 6.7** ya fedha zote. Hadi kufikia Aprili 30, 2023 fedha zilizopokelewa ni **shilingi bilioni 438.96** sawa na **asilimia 43.23**, na matumizi mengineyo ni **shilingi trilioni 12.84** sawa na **asilimia 24.63** ya bajeti yote, na hadi kufikia April 2023 jumla ya **shilingi trilioni 10.45** zilipokelewa sawa na **asilimia 93**. Aidha, kati ya **Shilingi trilioni 13.85** za matumizi ya kawaida, malipo ya Deni la Serikali yalikuwa ni **Shilingi trilioni 9.1** sawa na **asilimia 59.93** ya bajeti yote ya Wizara.

Mheshimiwa Spika, Kwa upande wa fedha za miradi ya maendeleo zilitengwa jumla ya **shilingi trilioni 1.333** ambazo ni sawa na **asilimia 8.7** ya bajeti ya mafungu yote. Kati ya fedha hizo, **Shilingi trilioni 1.29** ni fedha za ndani na **Shilingi bilioni 36.5** ni fedha za nje. Hadi kufikia 30 Aprili 2023, jumla ya fedha za maendeleo zilizotolewa ni **shilingi trilioni 1.13** sawa na **asilimia 85.11**. Kati ya fedha hizo, fedha za ndani zilikuwa **shilingi trilioni 1.127** sawa na **asilimia 87.35** na fedha za nje ni **shilingi bilioni 2.11** sawa na **asilimia 57.74**.

Mheshimiwa Spika, matumizi ya kawaida ya Wizara ya Fedha na Mipango ni makubwa kuliko matumizi ya maendeleo kutokana na matumizi hayo kujumuisha malipo ya Deni la Serikali, michango ya Mwajiri kwenye Mifuko ya Hifadhi ya Jamii na malipo kwa ajili ya Wastaafu.

2.2. UCHAMBUZI WA MAFUNGU

2.2.1. Fungu 01 – Deni la Serikali

Mheshimiwa Spika, Katika mwaka wa fedha 2022/23, Fungu 01 liliidhinishiwa jumla ya **shilingi trilioni 9.09** kwa ajili ya kugharamia deni la Serikali. Kati ya fedha hizo, **shilingi trilioni 4.02** ni kwa ajili ya malipo ya Deni la nje, **shilingi trilioni 5.07** kwa ajili ya malipo ya Deni la ndani, **shilingi bilioni 6.7** ni kwa ajili ya kuhudumia deni, na kiasi cha **shilingi milioni 280** ni kwa ajili ya gharama za matangazo ya minada ya Hatifungani za Serikali. Hadi kufikia 30 Aprili, 2023 Fungu hili lilipokea kiasi cha **shilingi trilioni 7.49** sawa na **asilimia 82** ya bajeti iliyotengwa. Muhtasari wa mchanganuo wa fedha zilizotolewa na zilizotumika umeainishwa katika Jedwali Na. 1 (ukurasa wa 5) na uchambuzi wa kina katika Jedwali Na. 3, Kiambatisho A.

Mheshimiwa Spika, Kamati imejiiridhisha kuwa deni la Serikali ni himilivu kwa vigezo vyote vya kimataifa.hata hivyo, Kamati inaendelea kuishauri Serikali ihakikishe kuwa mikopo yote inayokopwa na Serikali inaelekezwa katika kutekeleza miradi ya maendeleo. Aidha, kwa mwaka wa fedha 2023/24 malipo ya deni la Serikali ni **asilimia 31.03** .Hivyo ni muhimu wakati wote mikopo kuelekezwa kwenye miradi inayosaidia kukuza uchumi na kuongeza mapato ya Serikali.

2.2.2. Fungu 06 – Idara ya Mkaguzi wa Ndani Mkuu wa Serikali

Mheshimiwa Spika, Kamati inaipongeza Serikali kwa kuanzisha Fungu maalumu kwa ajili ya Ofisi hii. Katika Mwaka 2022/23, Idara ya Mkaguzi wa Ndani Mkuu wa Serikali iliidhinishiwa kiasi cha **shilingi bilioni 7.89**. Kati ya kiasi hicho **shilingi bilioni 1.9** ni kwa ajili ya mishahara, **shilingi bilioni 5.15** ni kwa ajili ya Matumizi ya kawaida na **shilingi milioni 760** ni fedha za Maendeleo. Aidha, kati ya fedha za maendeleo **shilingi milioni 360** ni fedha za ndani na **shilingi milioni 400** ni fedha za nje. Aidha, Fungu liliongezewa bajeti kwa njia ya uhamisho hivyo jumla ya bajeti kufikia **shilingi bilioni 9.70**. Hadi 30 Aprili 2023 Fungu hili lilipokea kiasi cha **shilingi bilioni 4.87** sawa na **asilimia 50.16** ya bajeti baada ya uhamisho. Kati ya fedha iliyopokelewa **shilingi milioni 275** ni kwa ajili ya mishahara, **shilingi bilioni 4.24** ni kwa ajili ya matumizi mengineyo na **shilingi milioni 355** kwa ajili ya fedha za maendeleo. Muhtasari wa mchanganuo wa fedha zilizotolewa na zilizotumika umeainishwa katika Jedwali Na. 1 (ukurasa wa 5) na uchambuzi wa kina katika Jedwali Na. 2, Kiambatisho A.

Mheshimiwa Spika, Kamati imefanya uchambuzi wa Kina kuhusu fungu hili na kubaini masuala yafuatayo:-

a) Upungufu wa Rasilimali watu pamoja na vitendea kazi

Mheshimiwa Spika, Idara ya Mkaguzi wa ndani Mkuu wa Serikali inakabiliwa na upungufu wa Wakaguzi wa ndani pamoja na vitendea kazi. Idadi ya Wakaguzi wanaohitajika ni 2,409 lakini waliopo ni 1,462. Upungufu huu unaathiri utendaji wa shughuli za ukaguzi na hatimaye kudhoofisha uimarishaji wa udhibiti wa mifumo ya ndani. Pia kuna upungufu wa vitendea kazi, ili kuwezesha idara hii kufanya kazi vizuri magari 175 na Tarakilishi Mpakato 590 zinahitajika. Jukumu kubwa la Mkaguzi wa Ndani ni kusimamia vihatarishi vinavyoweza kujitokeza wakati wa utekelezaji wa Bajeti na kuwasilisha Taarifa ya namna ya kuepukana na matumizi mabaya ya fedha wakati wa utekelezaji wa Bajeti. Hivyo Ofisi hii kukosa wafanyakazi na vitendea kazi inasababisha kuwepo na hoja nyingi za Ukaguzi, kuathiri wigo na muda wa ukaguzi.

b) Muundo wa Uwasilishaji wa Taarifa za Mkaguzi wa Ndani

Mheshimiwa Spika, Muundo wa sasa unamtaka Mkaguzi Mkuu wa ndani kuwasilisha Taarifa kwanza kwa Menejimenti ya Wizara, Idara, Wakala au Serikali za Mitaa na Afisa Masuuli wa Fungu husika ndiye anawajibika kuwasilisha Taarifa hiyo kwa Mkaguzi wa Ndani Mkuu wa Serikali. Hatua hii imekuwa na changamoto mbalimbali moja ya changamoto ni Menejimenti kuifanyia mabadiliko Taarifa ya Mkaguzi Mkuu wa ndani kabla ya kuiwasilisha. Kamati inashauri Serikali kuruhusu Mkaguzi wa ndani kuwasilisha Taaarifa yake moja kwa moja kwa Mkaguzi Mkuu wa ndani wa Serikali na baada ya kuikabidhi Maafisa Masuuli wote ambao watakuwa na hoja za kujibu wajibu kwake. Hatua hii itasaida kuleta ufanisi na uwajibikaji katika usimamizi wa fedha za umma.

2.2.3. Fungu 07 – Msajili wa Hazina

Mheshimiwa Spika, Katika mwaka 2022/23, Ofisi ya Msajili wa Hazina iliidhinishiwa jumla ya **shilingi bilioni 43.962** kwa ajili ya matumizi ya kawaida na maendeleo. Kati ya fedha hizo **shilingi bilioni 5.142** zilitengwa kwa ajili ya mishahara, **shilingi bilioni 10.229** kwa ajili ya uendeshaji wa Ofisi na **shilingi bilioni 27** kwa ajili ya matumizi maalumu kama vile kulipa madeni ya Mashirika na Taasisi za Umma na kurekebisha Mashirika yenye matatizo ya mitaji. Kwa upande wa fedha za matumizi ya maendeleo fungu hili liliidhinishiwa jumla ya **shilingi bilioni 1.647** kati ya fedha hizo **shilingi milioni 997** ni fedha za ndani na **shilingi milioni 650** ni fedha za nje.

Mheshimiwa Spika, Bajeti ya Ofisi ya Msajili wa Hazina iliongezeka kutoka **shilingi bilioni 47.872** hadi kufikia **shilingi bilioni 91.834**. Fedha hizo ziliongezeka ili kulipa deni la Exim Benki na Wadai wa NASACO; kuimarisha mtaji wa Benki ya Biashara Tanzania (TCB); kugharamia malipo ya wafanyakazi wa kiwanda cha Maturubai Morogoro; kulipa mapunjo na malimbikizo ya Wastaafu wa TTCL na wasimamizi wa Mirathi; malipo ya fidia kwa Wananchi watatu waliopisha maeneo yao kwa ajili ya Kampuni ya chai Kagera na kugharamia malipo ya M/S Consolidated Investmnet LTD (CITL).

Mheshimiwa Spika, Hadi kufikia tarehe 30 Aprili 2023, jumla ya **shilingi bilioni 78.410** zilipokelewa kwa ajili ya kugharamia matumizi ya kawaida na maendeleo, sawa na asilimia **85.38** ya bajeti ya Fungu. Kati ya fedha hizo, **shilingi bilioni 3.89** zilitumika kwa ajili ya mishahara sawa na asilimia **75.67** ya bajeti ya mishahara, **shilingi bilioni 5.236** kwa matumizi ya uendeshaji wa Ofisi sawa na **asilimia 51.18** ya bajeti ya matumizi hayo na

shilingi bilioni 68.687 kwa matumizi maalumu sawa na **asilimia 93.10** ya bajeti ya matumizi maalumu. Aidha, **shilingi milioni 596.582** zimetumika kugharamia matumizi ya maendeleo sawa na **asilimia 59.78** ya bajeti ya maendeleo. Muhtasari wa mchanganuo wa fedha zilizotolewa na zilizotumika umeainishwa katika Jedwali Na. 1 (ukurasa wa 5) na uchambuzi wa kina katika Jedwali Na. 3, Kiambatisho A.

Mheshimiwa Spika, Kamati imefanya uchambuzi wa Utendaji wa Ofisi ya Msajili na kubaini masuala yafuatayo:-

a) Upungufu wa Rasilimali kwa Ofisi ya Msajili wa Hazina.

Mheshimiwa Spika, Utofauti wa Ofisi hii na Ofisi nyingine za Umma ni kwamba Ofisi hii inasimamia uwekezaji wa Umma na inakusanya marejesho ya mitaji ya umma. Hivyo si sawa Ofisi hii kutokuwa na watumishi wa Kutosha na ubobezi katika taaluma za uwekezaji, ufuatiliaji na tathmini, sheria na uhasibu. Matalani kati ya watumishi 185 Wanaohitajika Ofisi ina watumishi 145 tu hivyo kunatofauti ya watumishi 40 . Hali hii inaathiri utendaji kazi wa Ofisi, Kamati inaishauri Serikali kuhakikisha kwamba Ofisi hii inapata watumishi wa Kutosha wenye ujuzi unaohitajika ili itekeleza majukumu yake kikamilifu na kufanya Taasisi na Makampuni ya Serikali kuwa shindani.

b) Mfumo wa ajira kwa Makampuni na Mashirika ya Umma ya Kibiashara

Mheshimiwa Spika, Makampuni ya umma yanayojiendesha kibiashara yamekuwa yakiendeshwa na Wakurugenzi watendaji ambao ama wameteuliwa na Rais au na Mawaziri wa Sekta husika. Utaratibu huu sio mbaya endapo wana sifa na weledi wa

kuendesha Kampuni hizo. Kamati inapendekeza kwa Kampuni za umma ambazo zinajiendesha kibiashara ni vyema Wakurugenzi Watendaji wakapatikana kwa ushindani. Hatua hii italetta ufanisi katika uendeshaji wa kampuni za Serikali ambazo inazimiliki kwa asilimia 100.

2.2.4. Fungu 10: Tume ya Fedha ya Pamoja

Mheshimiwa Spika, Tume ya Fedha ya Pamoja ilitengewa jumla ya **Shilingi bilioni 2.98** katika mwaka 2022/23 kati ya fedha hizo **Shilingi bilioni 2.05** ni kwa ajili ya Matumizi Mengineyo, na **Shilingi milioni 934** kwa ajili ya Mishahara. Hadi kufikia mwezi Aprili, 2023 fedha zilizopokelewa na kutumika ni **Shilingi bilioni 2.097** sawa na asilimia **70** ya Bajeti. Kati ya fedha hizo, **Shilingi milioni 566.38** sawa na asilimia **61** ni bajeti ya mishahara na **Shilingi bilioni 1.53** sawa na asilimia **75** ni fedha za Matumizi.

Mheshimiwa Spika, uchambuzi wa Bajeti ya Fungu hili Kamati ina maoni na ushauri ufuatao;

a) Serikali kufanyia kazi ushauri wa Tume unaotokana na Tafiti zilizofanywa.

Mheshimiwa Spika, Tume ya pamoja ya Fedha imekwisha fanya tafiti kwenye maeneo makuu mawili moja ni kuhusu Ukusanyaji wa Mapato ya Muungano yanayotokana na Huduma za Mawasiliano ya Simu, Fedha na Bima kwa kampuni/mashirika yaliyosajiliwa upande mmoja wa Muungano na kufanya Biashara katika Pande Zote Mbili za Muungano mfano ukusanyaji wa Kodi ya Zuio (Withholding Tax) inayotokana na Mashirika na Kampuni zilizosajiliwa upande mmoja wa Muungano na kufanya biashara katika pande zote mbili za Muungano, na uanzishwaji wa Akaunti jumuiifu ya fedha. Kwakuwa tafiti hizi zimekamiliika Kamati

inaishauri Serikali kuzifanyia kazi kikamilifu ili kuondoa kero hiyo ya Muungano.

2.2.5. Fungu 13: Kitengo cha Kudhibiti Fedha Haramu

Mheshimiwa Spika, Kwa mwaka wa fedha 2022/23, Fungu hili liliidhinishiwa kutumia kiasi cha **shilingi bilioni 3.385** kwa ajili ya matumizi ya kawaida na maendeleo. Kati ya fedha hizo, **shilingi bilioni 2.916** ni kwa ajili ya matumizi ya kawaida na **shilingi milioni 470** ni fedha za nje kwa ajili ya matumizi ya maendeleo. Aidha, Fungu hili liliongezewa bajeti kwa njia ya uhamisho, hivyo jumla ya bajeti kufikia shilingi **bilioni 4.025**. Kati ya kiasi hicho, **shilingi bilioni 3.555** ni kwa ajili ya matumizi ya kawaida na **shilingi milioni 470** fedha za nje kwa ajili ya matumizi ya maendeleo. Hadi kufikia 30 Aprili, 2023 Fungu hili lilikuwa limetumia kiasi cha **shilingi bilioni 2.592** ambazo shilingi **bilioni 2.372** ni kwa ajili ya matumizi ya kawaida na **shilingi milioni 220.14** ni fedha za nje kwa ajili ya matumizi ya maendeleo. Mchanganuo wa kina wa fedha zilizotumika kwa kila kifungu umeoneshwa katika jedwali namba 1. Kamati ina maoni na mapendekezo yafuatayo kwa fungu hili;

a) Kuanzisha Mamlaka ya Kudhibiti Fedha haramu

Mheshimiwa Spika, ili Kitengo hiki kifanye kazi kwa uhuru ni lazima kiwe Mamlaka Inayojitegemea. Hivi sasa watumishi wanaazimwa kutoka Idara mbalimbali za Serikali jambo ambalo si baya kwa ajili ya usalama na usiri lakini haiondoi uwezekano wa kuwa na Mamlaka kwa sababu zipo Taasisi na vyombo katika nchi hii vinajulikana lakini watumishi wake hawajulikani. Hivyo ni vyema Kitengo cha Kudhibiti Fedha haramu kikawa ni Mamlaka ili ifanye kazi kwa kujitegemea kama inavyofanyika katika baadhi ya nchi.

b) Kuhakikisha kwamba Kitengo kinakuwa na rasilimali watu wa kutosha na wa kudumu

Mheshimiwa Spika, Kwa sasa watumishi waliopo katika kitengo hiki ni wa kuazimwa kutoka Taasisi na Vitengo vya Serikali. Pamoja na hayo kitengo kina uhitaji wa watumishi 58 na kwa sasa Watumishi waliopo ni 29 tu ambao kwa mujibu wa majukumu ya Kitengo hawatoshelezi. Hivyo Kamati inaishauri Serikali kufanya mabadiliko kwenye Kifungu cha 7 (1) na (3) cha Sheria ya Utakatishaji wa Fedha Haramu Sura ya 423 ili kukiwezesha kitengo hiki kuwa na uwezo wa kuajiri watumishi wake na kuwawezesha Watumishi hao kuwajibika kwa Kitengo na sio kwenye Taasisi walizotoka kama ilivyo hivi sasa.

2.2.6. Fungu 21: Hazina

Mheshimiwa Spika, Katika mwaka 2022/23, Fungu hili liliidhinishiwa **shilingi trilioni 3.415** kwa ajili ya matumizi ya kawaida na maendeleo. Kati ya kiasi hicho, **shilingi trilioni 2.127** ni kwa ajili ya matumizi ya kawaida na **shilingi trilioni 1.288** ni kwa ajili ya matumizi ya maendeleo. Kati ya bajeti ya matumizi ya kawaida iliyoidhinishwa, **shilingi bilioni 7.136** ni kwa ajili ya mishahara ya watumishi wa idara na vitengo vya Hazina, **shilingi bilioni 257.051** ni kwa ajili ya mishahara ya watumishi wa Taasisi zilizo chini ya Fungu, **shilingi bilioni 680.991** ni marekebisho ya mishahara kwa watumishi wa umma, **shilingi trilioni 1.182** ni matumizi mengineyo kwa ajili ya idara, vitengo na Taasisi zilizo chini ya Fungu hili. Aidha, kati ya fedha za matumizi mengineyo, **shilingi bilioni 990.168** ni kwa ajili ya matumizi maalumu ya Kitaifa na mahitaji ya dharura yanayojitokeza katika mafungu mbalimbali wakati wa utekelezaji wa Mpango na Bajeti ya Serikali. Kati ya **shilingi trilioni 1.288** za bajeti ya matumizi ya maendeleo,

shilingi trilioni 1.258 ni fedha za ndani na **shilingi bilioni 29.785** ni fedha za nje.

Mheshimiwa Spika, Hadi 30 Aprili 2023, Fungu hili limepokea jumla ya **shilingi trilioni 2.616**, sawa na **asilimia 77** ya bajeti iliyoidhinishwa. Kati ya kiasi hicho, **shilingi bilioni 5.092** ni kwa ajili ya mishahara ya watumishi wa idara na vitengo vya Hazina, **shilingi bilioni 210.331** mishahara ya Taasisi, **shilingi bilioni 167.473** marekebisho ya mishahara kwa watumishi wa Umma, **shilingi bilioni 35.206** matumizi mengineyo kwa Idara na vitengo vya Hazina, **shilingi bilioni 139.703** matumizi mengineyo kwa Taasisi, **shilingi bilioni 947.680** matumizi maalum ya Kitaifa, na fedha za maendeleo **shilingi trilioni 1.110**. Kati ya fedha za maendeleo zilizopokelewa, fedha za ndani ni **shilingi trilioni 1.109** zikijumuisha **shilingi bilioni 796.950** matumizi maalum ya kitaifa na fedha za nje **shilingi bilioni 1.585**. Muhtasari wa mchanganuo wa fedha zilizotolewa na zilizotumika umeainishwa katika Jedwali Na. 1 (ukurasa wa 5) na uchambuzi wa kina katika Jedwali Na. 4, Kiambatisho A

Mheshimiwa Spika, katika uchambuzi Kamati ilibaini kwamba bado Serikali haijaweza kuanzisha Mfuko wa Dharura (Contingency Fund). Utakumbuka kwamba imekuwa ni rai ya Kamati kwa Serikali kuanzisha Mfuko wa Dharura kama kifungu cha 35 hadi 38 cha Sheria ya Bajeti sura ya 439 kinavyoelekeza. Pamoja na kuwa Mfuko huo haujaanzishwa rasmi Serikali imekuwa ikitenga fedha za dharura kwa ajili ya maafa au matukio mbalimbali takribani **shilingi bilioni 100** kila mwaka kupitia Fungu 21. Hivyo, kuna haja ya Bunge lako Tukufu kupata msimamo wa Serikali juu ya uanzishwaji wa Mfuko huu ambao upo kisheria. Hata hivyo, Kamati

inaona umuhimu wa Mfuko huu na hivyo inaishauri Serikali badala ya kutenga fedha za dharura kupitia Fungu 21, fedha hizo zitengwe katika Mfuko Mkuu na kulegeza masharti ya kisheria juu ya matumizi ya Mfuko ili kuruhusu Mfuko huu kuanzishwa.

2.2.7. Fungu 22: Huduma za Mfuko Mkuu

Mheshimiwa Spika, Katika mwaka 2022/23, Fungu 022 liliidhinishiwa jumla ya **shilingi trilioni 2.224**. Kati ya fedha hizo, **shilingi bilioni 9.452** ni kwa ajili ya mishahara ya maafisa wa umma wanaolipwa kupitia Fungu 022, na **shilingi trilioni 2.214** ni kwa ajili ya Huduma za Mfuko Mkuu ambazo ni michango ya mwajiri kwenye mifuko ya hifadhi ya jamii, bima ya afya, mfuko wa fidia kwa wafanyakazi, malipo ya pensheni kwa wastaafu. Hadi Aprili 30,2023, Fungu 022 lilipokea kiasi cha **Shilingi trilioni 1.527** sawa na **asilimia 68.67** ya bajeti iliyotengwa. Kati ya fedha hizo **shilingi bilioni 7.348** ni mishahara ya maafisa wa umma na **shilingi trilioni 1.418** ni kwa ajili ya Huduma ya Mfuko Mkuu.

Mheshimiwa Spika, Kamati imekuwa ikiishauri Serikali kufanya marejeo ya Viwango vya Pensheni ya Wastaafu kabla ya Miaka ya 1990 kabla ya kuanzishwa kwa Mifuko ya Hifadhi ya Jamii ili viendane na hali halisi ya sasa hasa ukizingatia mfumuko wa bei uliopo. Hivyo ni vyema Serikali ikalifanyia kazi suala hili ili kuhakikisha viwango vya sasa vinaakisi uhalisia wa maisha ya sasa.

2.2.8. Fungu 23: Idara ya Mhasibu Mkuu wa Serikali

Mheshimiwa Spika, Katika Mwaka wa Fedha 2022/23, Idara ya Mhasibu Mkuu wa Serikali iliidhinishiwa kiasi cha **shilingi bilioni 48.758**. Kati ya fedha hizo, **shilingi bilioni 2.845** ni fedha za Maendeleo na **shilingi bilioni 45.913** ni kwa ajili ya Matumizi ya kawaida. Kati ya fedha za matumizi ya kawaida, **shilingi bilioni**

39.552 ni kwa ajili ya matumizi mengineyo na **shilingi bilioni 6.361** ni kwa ajili ya Mishahara kwa watumishi wa Idara. Aidha, kati ya fedha za maendeleo **shilingi bilioni 1.880** ni fedha za ndani na **shilingi milioni 964** ni fedha za nje.

Mheshimiwa Spika, Hadi kufikia 30 Aprili, 2023 jumla ya **Shilingi bilioni 38.411** zimetolewa. Kati ya kiasi kilichotolewa **shilingi bilioni 36.961** ni kwa ajili ya Matumizi ya kawaida ambayo yanajumuisha Mishahara **shilingi bilioni 5.448** na matumizi mengineyo **shilingi bilioni 31.513**. Kwa upande wa fedha za Maendeleo **shilingi bilioni 1.450** zimetolewa ambapo kati ya kiasi hicho **shilingi bilioni 1.357** ni fedha za ndani na **shilingi milioni 93** ni fedha za nje. Muhtasari wa mchanganuo wa fedha zilizotolewa na zilizotumika umeainishwa katika Jedwali Na. 1 (ukurasa wa 5) na uchambuzi wa kina katika Jedwali Na. 5, Kiambatisho A.

Mheshiwa Spika, Pamoja na kwamba fungu hili lina Ofisi Mikoa yote Tanzania bara lakini ni fungu ambalo lina Bajeti ndogo ukilinganisha na majukumu yake. Fungu hili lina majukumu makubwa yafuatayo:- Kusimamia Sheria ya Fedha za Umma SURA 348, Kuandaa Miongozo ya Uhasibu (Accounting Manual), Nyaraka za Uhasibu (Accounting Circulars) na Nyaraka za Hazina (Treasury Circulars), kutathmini utekelezaji wake katika kuhasibu mapato, matumizi na mali za Serikali na kuratibu maboresho ya Sheria ya Fedha za Umma, Sura 348 na Kanuni zake, Kushauri na kutoa ufafanuzi kwa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Hesabu za Serikali (PAC) na kamati ya kudumu ya Bunge ya Serikali za Mitaa (LAAC) kuhusiana na masuala ya usimamizi wa Fedha za Umma pamoja na kulipa kiinua mgongo na pensheni kwa wastaafu

wanaolipwa kupitia Hazina. Bado fungu hili limekuwa halipati Bajeti ya Kutosha, Hivyo kamati inaishauri Serikali kuhakikisha inaliongezea fungu hili fedha ili litekeleze majukumu yake kikamilifu..

2.2.9. Fungu 50: Wizara ya Fedha na Mipango

Mheshimiwa Spika, Katika mwaka 2022/23, Fungu 50 liliidhinishiwa jumla ya **shilingi bilioni 107.795** kwa ajili ya matumizi ya kawaida na maendeleo. Hata hivyo, fungu hili liliongezewa bajeti kwa njia ya uhamisho na kufanya jumla ya bajeti kufikia **shilingi bilioni 283.33**. Kati ya fedha hizo **shilingi bilioni 249.467** ni kwa ajili ya matumizi ya kawaida na **shilingi bilioni 25.999** ni kwa ajili ya matumizi ya maendeleo kwa idara, vitengo na taasisi zilizo chini ya Fungu. Nyongeza ya bajeti kwa Fungu 050 ni kwa ajili ya malipo ya fidia na utekelezaji wa maelekezo ya Serikali ya ujenzi wa Mfumo mpya wa Kielektroniki wa Ununuzi wa Umma wa (National e-Procurement System of Tanzani-NEST).

Mheshimiwa Spika, Hadi 30 Aprili 2023, jumla ya **shilingi bilioni 208.562** zimepokelewa kwa ajili ya matumizi ya kawaida na maendeleo, sawa na **asilimia 73.61** ya bajeti ya mwaka baada ya uhamisho. Kati ya kiasi hicho, **shilingi bilioni 192.255** ni kwa ajili ya matumizi ya kawaida na **shilingi bilioni 16.307** kwa ajili ya matumizi ya maendeleo kwa idara, vitengo na taasisi zilizopo chini ya Fungu.

Mheshimiwa Spika, Kamati imebaini kwamba Mchakato wa uuzaji wa Mali chakavu za Serikali umekuwa ukichukua muda mrefu hivyo kusababisha mlundikano wa mali hizo katika Ofisi za Umma. Hali hii imesababisha Ofisi za Umma kugeuka kuwa maeneo ya maegesho ya magari chakavu, samani na vifaa vya tehama. Aidha,

changamoto hii imeendelea kuwa kubwa katika Balozi zetu nje ya nchi ambazo haziwezi ama kuharibu au kuuza mali ambazo hazitumiki mpaka Wataalamu kutoka Idara hii watakapothibitisha ambapo Afisa Mhakiki mali husafiri kwenda hadi Ubalozini kwenda kuhakiki mali za thamani ndogo ili ziuzwe. Kamati inashauri Serikali kupitia upya utaratibu wake wa kuuza mali chakavu ambapo Idara ya Mhakiki Mali za Serikali iwasilishe ripoti za utendaji kazi wake kila baada ya miezi 3. Vilevile, Serikali iangalie uwezekano wa kupitia upya Kifungu cha 6 cha Sheria ya Usimamizi wa fedha Sura ya 438 ili kuwapa majukumu Wakaguzi wa ndani na Maafisa Masuuli wa Wizara, Idara na Taasisi za Serikali kwa kushirikiana na Idara ya Mhakiki Mali za Serikali kuuza mali chakavu za Serikali.

3.0. UCHAMBUZI WA KAMATI KUHUSU UTEKELEZAJI WA BAJETI YA FUNGU 45 – OFISI YA TAIFA YA UKAGUZI KWA MWAKA WA FEDHA 2022/23

Mheshimiwa Spika, Kamati ya Bajeti kwa mujibu wa Kifungu cha 9(1) kipengele (c) cha Sheria ya Bajeti Sura ya 439 ina jukumu la kujadili kuhusu utekelezaji wa Bajeti ya Ofisi ya Taifa ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali pamoja na Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Ofisi hiyo. Katika kutekeleza jukumu hilo Kamati ya Bajeti ilikutana na Waziri wa Fedha na Mipango pamoja na Ndg. Charles Kichere Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali ili kufanya mashauriano kuhusu utekelezaji na Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Fungu hili.

3.1. Mwenendo wa Utolewaji wa Fedha kwa Fungu 45

Mheshimiwa Spika, Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi kwa Mwaka wa Fedha 2022/23 iliidhinishiwa Jumla ya **Shilingi bilioni 90.32**. Kati ya Fedha hizo **Shilingi bilioni 14.7** ni kwa ajili ya mishahara na **Shilingi bilioni 63.7** ni kwa ajili ya matumizi mengineyo, **Shilingi bilioni 7.8** ni fedha kwa ajili ya miradi ya maendeleo kutoka ndani na **shilingi bilioni 3.09** ni fedha za nje. Aidha, fungu hilo liliidhinishiwa kukusanya jumla ya **shilingi milioni 900** kwenda Mfuko Mkuu wa Serikali. Hadi kufikia Aprili, 2023 Ofisi imepokea jumla ya **shilingi bilioni 76.423** sawa na asilimia **85** ya bajeti iliyoidhinishwa. Kati ya fedha hizo **shilingi bilioni 73.257** ni fedha za Matumizi ya Kawaida na **shilingi bilioni 3.166** ni fedha za Miradi ya Maendeleo. Aidha, hadi kufikia Aprili, 2023 Ofisi ilikuwa haijapokea fedha za nje za Miradi ya Maendeleo.

Jedwali Na 2: Mchanganuo wa Fedha za Matumizi zilizotolewa hadi 30 Aprili 2023

MAELEZOYA BAJETI	BAJETI ILIYOIDHINISHWA A2022/23	FEDHA ZILIZOPOKELEWA HADI 30 APRILI, 2023	% YA FEDHA ZILIZOPOKELEWA	MATUMIZI HADI 30 APRILI, 2023	% MATUMIZI YA FEDHA ZILIZOPOKELEWA
1. MATUMIZI YA KAWAIDA					
Mishahara	14,757,479,000	12,664,724,889	86	12,664,724,889	100
Matumizi Mengineyo	63,738,739,000	60,592,766,716	95	57,852,845,529	95
Jumla ya Matumizi ya Kawaida	78,496,218,000	73,257,491,605	93	70,517,570,418	96
FEDHA ZA MIRADI YA MAENDELEO					
Fedha za Ndani	7,828,000,000	3,165,950,490	40	3,165,950,490	100
2.2 Fedhaza Nje	3,098,935,000	0	0	0	0
Jumla ya Miradi ya Maendeleo	10,926,935,000	3,165,950,490	29	3,165,950,490	100
JUMLA FUNGU	89,423,153,000	76,423,442,096	85	73,683,520,908	96

Chanzo: Randama Fungu 45

3.2. Masuala ya Msingi yaliyobainika katika Utekelezaji wa Majukumu ya Ofisi ya Mdhiliti na Mkaguzi Mkuu wa Serikali Mheshimiwa Spika, Katika majadiliano masuala yafuatayo yalibainika:-

- i. Ofisi ya Mdhiliti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali haina rasilimali watu ya kutosha. Hivyo Kamati inaishauri Serikali kuongeza Watumishi katika Ofisi hii ili kuendelea kuimarisha utendaji kazi wake.
- ii. Ofisi ina ukosefu wa fedha za maendeleo na hivyo kusababisha wakaguzi wa ofisi hii kuendelea kukaa kwenye ofisi za wakaguliwa jambo ambao lina athiri uhuru wa ofisi;

- iii. Ofisi ya CAG haina uhuru wa kuajiri Wataalamu wenye ujuzi na taaluma inayohitajika katika Ofisi hiyo na badala yake ajira bado zinaamuliwa na Tume ya Ajira;
- iv. Kuongezeka kwa maeneo ya ukaguzi kutokana na kukua kwa Sekta ya Umma hapa nchini. Maeneo hayo ni pamoja na Ukaguzi wa Sekta ya uziduaji, ukaguzi wa miradi ya ubia kati ya Serikali na Sekta binafsi, ukaguzi wa mazingira, na ukaguzi wa usimamizi wa majanga na mabadiliko ya tabianchi ukilinganisha na rasilimali watu na fedha inazopatiwa ofisi hii;
- v. Ofisi ya CAG inakabiliwa na changamoto ya upungufu wa fedha kwa ajili ya ununuzi wa mifumo ya ukaguzi pamoja na maabara za kiuchunguzi na kiufundi; na
- vi. Upungufu Mkubwa wa vitendea kazi ikiwemo tarakilishi mpakato na magari kwa ajili ya kaguzi mbalimbali kama vile kaguzi za Ufanisi.

Mheshimiwa Spika, kwa kuwa Ofisi ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Serikali ndio jicho la Bunge katika kusimamia matumizi ya fedha za umma ni lazima Serikali itenge rasilimali za kutosha kwa ajili ya Ofisi hii. Kamati inaamini Ofisi hii ikiwezesha kikamilifu itapunguza ubadhilifu wa fedha za umma, kuziba mianya ya upotevu wa mapato, kuleta uwajibikaji na ufanisi katika utekelezaji wa miradi ya maendeleo ya Serikali.

4.0. UCHAMBUZI WA MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI YA WIZARA YA FEDHA NA MIPANGO PAMOJA NA OFISI YA TAIFA YA UKAGUZI KWA MWAKA WA FEDHA 2023/24

4.1. Makadirio ya Mapato na Matumizi kwa Mafungu Tisa ya Wizara ya Fedha na Mipango kwa Mwaka wa Fedha 2023/24

Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2023/24, Wizara ya Fedha na Mipango inaomba kuidhinishiwa matumizi ya jumla ya **Shilingi trilioni 15.94** kwa mafungu yote tisa (9). Kati ya kiasi hicho, **Shilingi trilioni 15.376** ni kwa ajili ya matumizi ya Kawaida na **Shilingi bilioni 564.225** ni kwa ajili ya matumizi ya maendeleo, ambapo kati ya fedha hizo **shilingi bilioni 490.2** ni fedha za ndani na **shilingi bilioni 74** ni fedha za nje. Matumizi ya kawaida yanajumuisha **shilingi trilioni 1.693** kwa ajili ya mishahara na **shilingi trilioni 13.682** kwa ajili ya matumizi mengineyo.

4.2. Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi kwa Mwaka wa Fedha 2023/24

Mheshimiwa Spika, Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi katika kutekeleza vipaumbele vyake imepanga kutumia jumla ya **Shilingi bilioni 97.134** katika mwaka wa fedha 2023/24. Kati ya fedha hizo, **Shilingi bilioni 87.722** ni fedha za Matumizi ya Kawaida na **shilingi bilioni 9.412** ni fedha za maendeleo ambapo **Shilingi bilioni 8.828** ni fedha za ndani na **Shilingi milioni 584** fedha za nje. Aidha, Ofisi hii imeidhinishiwa kukusanya **Shilingi milioni 900** fedha za Maduhuli kwenda Mfuko Mkuu wa Serikali. Kwa ujumla bajeti ya Fungu hili imeongezeka kwa **asilimia 8.623** ikilinganishwa na bajeti ya mwaka 2022/23.

Mheshimiwa Spika, Kamati ya Bajeti ilifanya majadiliano na Serikali kuhusu bajeti ya Fungu hili na kubaini kwamba zilihitalika **shilingi bilioni 3** kwa ajili ya ukamilishaji wa maabara ya kiufundi na kiuchunguzi. Kufuatilia majadiliano hayo Serikali ilikubali kuongeza kiasi hicho kwa ajili ya kutekeleza kazi husika. Muhtasari wa kina wa mchanganuo wa fedha kwa mwaka wa fedha 2023/24 umeainishwa katika Jedwali Na. 6, Kiambatisho A.

Jedwali Na. 3: Maombi ya Fedha kwa Wizara ya Fedha na Mipango Mafungu yaliyochini yake pamoja na Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi kwa mwaka 2023/24

FUNGU	MATUMIZI MENGINEYO	MISHAHARA	MIRADI YA MAENDELEO	JUMLA
01	10,480,130,968,000	-	-	10,480,130,968,000
06	7,618,770,000	1,948,234,000	360,000,000	9,927,004,000
07	37,591,275	5,229,041,000	940,000,000	43,760,316,000
10	2,650,549,100		-	3,463,849,000
13	3,861,365,000	-	455,000,000	4,316,365,000
21	745,547,085,000	1,610,820,134,000	497,756,575,000	2,854,123,794,000
22	2,301,774,127,000	13,065,211,000	-	2,314,839,338,000
23	51,029,321,000	7,157,764,000	1,880,000,000	60,067,085,000
50	52,703,766,000	54,120,209,000	62,833,919,000	169,657,894,000
JUMLA	13,682,907,226,100	1,693,153,892,900	564,225,494,000	15,940,286,613,000
45	70,830,676,000	16,891,720,000	9,411,878,000	97,134,274,000
JUMLA KUU	13,753,737,902,100	1,710,045,612,900	573,637,372,000	16,038,320,887,000

Chanzo: Randama za Mafungu ya Wizara ya Fedha na Mipango na Ofisi ya CAG.

5.0. MAONI NA MAPENDEKEZO YA KAMATI

Mheshimiwa Spika, Baada ya Kamati kuchambua na kupitia utekelezaji wa Bajeti ya Wizara ya Fedha na Mipango na Mafungu yaliyo chini yake pamoja na Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi kwa mwaka wa fedha 2022/23 pamoja na Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Mafungu husika kwa mwaka wa fedha 2023/24. Kamati ina maoni na mapendekezo yafuatayo:-

5.1. Utendaji kazi wa Ofisi ya Msuluhishi wa Malalamiko ya Kodi (Tax Ombudsman)

Mheshimiwa Spika, Ofisi hii ilianzishwa kwa lengo la kutatua changamoto mbalimbali za kikodi kutoka kwa wadau. Ofisi ya mpokea malalamiko ya kodi ilianzishwa kwa lengo la kupokea, kuchakata na kutoa mapendekezo kwa Waziri wa Fedha na Mipango juu ya malalamiko yote yanayohusu Kodi pamoja na usimamizi wake. Ni wazi kwamba Ofisi hii haijaweza kutekeleza majukumu yake kikamilifu. Aidha, Ofisi hii bado haijulikana kwa wananchi wengi zaidi ili itimize majukumu yake kama yalivyobainishwa kwenye kifungu cha 28A cha Sheria ya Usimamizi wa Kodi Sura 438. Hivyo, Kamati inaishauri Wizara kuhakikisha Ofisi hii inatekeleza majukumu yake kikamilifu pamoja na kuhakikisha inajulikana na kujitangaza kwa wadau wa kodi wote nchini kwa lengo la kutatua changamoto mbalimbali wanazokabiliana nazo.

5.2. Mashirika ya Umma na Makampuni yaliyo chini ya Msajili wa Hazina

Mheshimiwa Spika, Uwepo wa Bodi kwenye Mashirika na Makampuni ya Umma ni jambo la msingi katika kuhakikisha kwamba kunakuwa na ufanisi katika utendaji kazi na utawala bora. Kamati imebaini kwamba **kuna** baadhi ya Mashirika na Kampuni

za Umma ambazo hazina Bodi na hivyo kukosekana kwa utawala bora kwenye uendeshaji wake. Kamati inashauri Serikali kuhakikisha kuwa Mashirika na Makampuni ya Umma yanakuwa na Wajumbe wa Bodi ili mashirika hayo yajiendeshe kwa ufanisi na kwa kufuata misingi ya utawala bora.

Mheshimiwa Spika, moja ya changamoto inayokabili mashirika kampuni na mashirika ya umma ni ukosefu wa mitaji ili yajiendeshe kibiashara. Katika shauri ufuatao:-

- i. Kampuni na Mashirika hayo ya umma yajiorodheshe katika soko la mitaji kwa lengo la kupata mtaji badala ya kutegemea mitaji kutoka Mfuko Mkuu wa Serikali; na
- ii. Mashirika yanayotoa huduma yawezeshwe ili yaweze kujiendesha kibiashara kama vile Bodi ya Nafaka na Mazao Mchanganyiko.

5.3. Kutofautisha majukumu ya Mamlaka za Udhhibiti (Regulatory Authority) katika ukusanyaji wa mapato na utoaji wa Huduma

Mheshimiwa Spika, Kamati ya Bajeti inatambua umuhimu wa Mamlaka mbalimbali za Udhhibiti ili kuleta ufanisi katika sekta mbalimbali. Hata hivyo uchambuzi wa Kamati umebaini kwamba Mamlaka hizi zimegeuka kuwa wakusanya faini, ada na tozo kutoka kwa sekta wanazosimamia kuliko kutekeleza majukumu yake ya Msingi. Kwa kuwa Wizara ya Fedha na Mipango ndio yenye jukumu la kimuundo la kusimamia ukusanyaji wa mapato ni wakati sasa umefika wa kupitia Mamlaka zote za udhibiti ili kuangalia uhalali na ulazima wa Mamlaka hizo kutoza ada, faini na tozo mbalimbali ili kuangalia endapo zinafaa kuendelea kuwepo.

5.4. **Misamaha ya kodi kwenye Miradi ya Maendeleo**

Mheshimiwa Spika, Utaratibu wa misamaha ya kodi unaratibiwa na Serikali kupitia Wizara ya Fedha na Mipango. Hata hivyo, Kamati imebaini kwamba kumekuwa na ucheleweshaji wa uwasilishaji wa maombi ya msamaha kutoka kwa Wizara, Idara, Wakala na Mamlaka ya Serikali za Mitaa kwa Wizara ya Fedha na Mipango. Hivyo basi Kamati inawataka maafisa masuuli wote kuhakikisha kwamba wanawasilisha maombi ya msamaha ya kodi Wizara ya Fedha na Mipango kwa wakati ili kutokwamisha utekelezaji wa miradi ya maendeleo na kuondoa mlundikano wa bidhaa za Serikali Bandarini.

5.5. **Uhakiki na Ulipaji wa Hati za Madai**

Mheshimiwa Spika, Kamati imebaini kwamba kumekuwepo na ucheleweshaji wa madai ya wakandarasi, wazabuni na watoa huduma mbalimbali Serikalini hali inayosababisha kuongezeka kwa madeni ya wakandarasi, wazabuni na watoa huduma hao kutokana na riba za madeni yao. Ucheleweshaji huu hutokana na uhakiki wa muda mrefu wa madeni hayo. Hivyo, Kamati inaishauri Serikali kuhakikisha kwamba inapitia upya utaratibu wa uhakiki wa hati za madai ili malipo ya wakandarasi, wazabuni na watoa huduma yafanyike kwa wakati. Hii itasaidia kuondoa ongezeko la gharama linalotokana na riba za madeni hayo.

5.6. **Mfumo wa Usimamizi wa Mali za Serikali (GAMIS)**

Mheshimiwa Spika, mfumo huu hausomani na mifumo mingine ya Serikali mfano mfumo wa malipo wa GePG. Aidha, mfumo huu umekuwa na mapungufu kadha wa kadha, kama vile mfumo kushindwa kutambua kiasi, Idadi, na hali za mali za Serikali zilizopo isipokuwa zile zilizo chini ya Wizara ya Fedha na Mipango kwa kuwa mfumo huu hautumiwi na Mamlaka na Taasisi nyingine

za Serikali, ugumu katika kutambua mali za Serikali zilizochakaa na zinazotakiwa kuondolewa katika matumizi ya Serikali pamoja na kutokuwa na uwazi katika uuzaji na ugawaji wa mali za Serikali zilizo chakaa. Hivyo, Kamati inashauri kwamba mfumo huu uboreshwe ili uweze kusomana na mifumo mingine ya Serikali. Ni wazi kwamba maboresho ya mfumo huu yataondoa changamoto kwa Idara ya Msimamizi wa mali za Serikali kutumia gharama kubwa kukagua mali zenye thamani ndogo.

5.7. **Mapendekezo ya Financial Action Task Force (FATF)**

Mheshimiwa Spika, Tanzania ilifanyiwa Tathmini ya mifumo ya nchi ya udhibiti wa utakasishaji wa fedha haramu, ufadhili wa ugaidi pamoja na ufadhili wa silaha za maangamizi. Tathmini hiyo ilifanywa na Umoja wa Nchi za Mashariki na Kusini mwa Afrika wa Kupambana na Utakasishaji wa Fedha Haramu (ESAAMLG-East and Southern Africa Anti Money Laundering Group) mwaka 2021. Matokeo ya tathmini yalibainisha mapungufu katika mifumo ya utakasishaji wa fedha haramu, ufadhili wa ugaidi na silaha za maangamizi pamoja na matumizi ya teknolojia mpya katika uhalifu. Mapungufu hayo yalitokana na Tanzania kutotekeleza kikamilifu mapendekezo ya kikosi kazi kilichoundwa maalum kwa ajili ya kuweka viwango vya kimatifa vinavyopaswa kutekelezwa na nchi 190 mwanachama udhibiti wa utakasishaji wa fedha haramu (Financial Action Task Force -FATF). Kutokukidhi kikamilifu kwa utekelezaji wa Mapendekezo ya FATF kuliiweka nchi katika uangalizi wa FATF kwa mwaka mmoja hadi Juni 2022 na kusababisha nchi kuwekwa chini ya uangalizi mpaka pale itakaporekebisha upungufu huo.

Mheshimiwa Spika, Kamati inaishauri Serikali Kuandaa Sera na Mikakati ya kitaifa ya kudhibiti utakatishaji wa fedha haramu na

ufadhili wa ugaidi itakayobainisha maeneo yenye vihatarishi ili kuweka Mpango wa Kitaifa na hatua za kuchukua. Aidha, Serikali iendelee kujenga uwezo kwa mamlaka zinazosimamia kuweza kutekeleza Mpango wa utekelezaji, pia Kuwajengea uwezo wataalam ili waweze kugundua, kuchunguza, na kupunguza matukio ya utakatishaji fedha haramu na ufadhili wa ugaidi kwa kushirikiana na vyombo vingine vinavyohusika. Vilevile, kuna umuhimu wa kuunda na kutumia mifumo kwa ajili ya kuratibu ufanisi wa utekelezaji wa Maazimio ya Baraza la Usalama la Umoja wa Mataifa – (United Nations Security Council Resolutions – UNSCR) yanayohusiana na ufadhili wa kigaidi na silaha za maangamizi. Hatua hizi zitasaidia nchi kuendana na viwango vya Kimataifa vinavyotaka uwepo wa Sera na Sheria kuliko ilivyo hivi sasa ambapo kuna sheria tu. Hivyo ni vyema kuharakisha uandaaji wa Sera. Pia Serikali iongeze kasi katika kurasimisha Sekta isiyo rasmi ambayo ni takribani asilimia 60 ya uchumi wa nchi. Hatua hii itasaidia upatikanaji wa Taarifa ambazo ni muhimu katika kubaini na kuzuia utakatishaji wa Fedha Haramu na ufadhili wa ugaidi na silaha za maangamizi

6.0.HITIMISHO

Mheshimiwa Spika, napenda kukushukuru wewe Mheshimiwa Dkt Tulia Akson, Spika wa Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa miongozo yako wakati wa utendaji kazi wa Kamati. Aidha, napenda kumshukuru Mheshimiwa Mussa Azzan Zungu, Naibu Spika, kwa kuendelea kukusaidia kuliongoza vyema Bunge lako Tukufu. Vilevile, namshukuru Mheshimiwa Dkt. Mwigulu Nchemba, Waziri wa Fedha na Mipango pamoja na Mheshimiwa Hamad Hassan Chande, Naibu Waziri wa Fedha na Mipango kwa ushirikiano wao kwa Kamati wakati wote wa kuchambua utekelezaji wa Bajeti ya mwaka 2022/23 na makadirio ya mapato na matumizi kwa mwaka wa fedha 2023/24 ya Wizara ya Fedha na Mipango pamoja na mafungu yaliyo chini yake. Aidha, niwashukuru na kuwapongeza Dkt. Natu El-maamry Mwamba kwa kuteuliwa kuwa Katibu Mkuu Wizara ya Fedha na Mipango pamoja na Ndg. Emmanuel Tutuba kwa kuteuliwa kuwa Gavana wa Benki Kuu, Kamati imepata ushirikiano mkubwa katika kipindi hiki cha Bajeti.

Mheshimiwa Spika, kwa namna ya pekee napenda kuwashukuru Mdhbiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali Ndg. Charles Kichere, Kamishna Mkuu wa Mamlaka ya Mapato Tanzania Ndg. Alphayo J. Kidata na Wakuu wote wa Taasisi na Idara na Vitengo pamoja na watalaamu wa Wizara ya Fedha na Mipango kwa ushirikiano wao kwa Kamati katika kipindi chote cha kujadili bajeti ya Wizara.

Mheshimiwa Spika, naomba kuwapongeza Wajumbe wa Kamati kwa umahiri, umakini na ushirikiano wao wakati wote wa kupitia na kuchambua Bajeti ya Wizara hii. Naomba kuwatambua Wajumbe hao kama ifuatavyo:-

1. Mhe. Daniel Baran Sillo, Mb	Mwenyekiti
2. Mhe. Omari Mohamed Kigua, Mb	M/Mwenyekiti
3. Mhe. Shamsi Vuai Nahodha, Mb	Mjumbe
4. Mhe. Mariam Madalu Nyoka, Mb	Mjumbe
5. Mhe. Dkt. Charles Stephen Kimei, Mb	Mjumbe
6. Mhe. Josephat Sinkamba Kandege, Mb	Mjumbe
7. Mhe. Leah Jeremiah Komanya, Mb	Mjumbe
8. Mhe. Bahati Keneth Ndingo, Mb	Mjumbe
9. Mhe. Shally Josepha, Raymond, Mb	Mjumbe
10. Mhe. Subira Khamis Mgalu, Mb	Mjumbe
11. Mhe. Stella Alex Ikupa, Mb	Mjumbe
12. Mhe. Jonas William Mbunda, Mb	Mjumbe
13. Mhe. Zainab Katimba, Mb	Mjumbe
14. Mhe. Juma Hamad Omar, Mb	Mjumbe
15. Mhe. Kwagilwa Reuben Nhamanilo, Mb	Mjumbe
16. Mhe. Bahati Khamis Kombo, Mb	Mjumbe
17. Mhe. Vedastus Manyinyi Mathayo, Mb	Mjumbe
18. Mhe. Omar Ali Omar, Mb	Mjumbe
19. Mhe. Zaytun Seif Swai, Mb	Mjumbe
20. Mhe. Oran Manase Njeza, Mb	Mjumbe
21. Mhe. Rashid Abdallah Rashid, Mb	Mjumbe
22. Mhe. Joseph Zacharius Kamonga, Mb	Mjumbe

Mheshimiwa Spika, nimshukuru pia Katibu wa Bunge Bi. Nanelwa Mwihambi, *ndc* kwa kazi ya uchambuzi na uwezeshaji wa Kamati ili kutekeleza majukumu yake kikamilifu. Kamati inatambua na kuenzi mchango wa Sekretarieti ya Kamati ya Bajeti ikiongozwa na Mkurugenzi wa Idara ya Bajeti Ndg. Michael Kadebe akishirikiana na Mkurugenzi Msaidizi Ndg. Emmanuel Rhobi pamoja na Makatibu wa Kamati kwa kuipatia Kamati ushauri wa kitaalam.

Mheshimiwa Spika, baada ya maelezo hayo naliomba Bunge lako Tukufu sasa lijadili na kuidhinisha Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara ya Fedha na Mipango yanayojumisha Mafungu tisa (9) yaliyo chini yake pamoja na Fungu 45 la Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi kwa mwaka wa fedha 2023/24 kama yalivyowasilishwa na Mtoa Hoja.

Mheshimiwa Spika, naomba kuwasilisha na naunga mkono hoja.



Daniel Baran Sillo,
MWENYEKITI
KAMATI YA BUNGE YA BAJETI
07 Juni, 2023

VIAMBATISHO A.

Jedwali Na. 1 : Mchanganuo wa Bajeti ya mwaka 2022/2023 na Matumizi hadi Aprili 2023 - FUNGU 01

AINA YA MATUMIZI	CHANZO CHA FEDHA	BAJETI		FEDHA ZILIZOPOKELEWA			%
		KIASI'000'	%ya Jumla kuu	Kiasi kilichotolewa hadi Aprili 2023'000'	% ya bajeti	Kiasi kilichotumika hadi Aprili ,2023'000'	% ya Fedha zilizotolewa
Riba ya deni la Nje	Fedha za ndani	1,100,802,002	12.1	840,680,732	76	840,478,455	100
Riba ya deni la ndani	Fedha za ndani	1,770,159,000	19.5	1,730,603,060	98	1,730,603,060	100
Mtaji Deni la nje	Fedha za ndani	2,916,041,492	32.1	2,169,560,604	74	2,169,509,768	100
Mtaji Deni la Ndani	Fedha za ndani	3,300,000,000	36.3	2,747,331,133	83	2,747,330,777	100
Kuhudumia Deni	Fedha za ndani	6,702,200	0.002	4,332,471	64	4,330,471	100
Matangazo	Fedha za ndani	280,000	0.07	123,101	68	123,101	100
		9,093,984,694	100	7,492,631,101	82	7,492,375,632	100

Chanzo: Randama ya Wizara ya Fedha na Mipango

Jedwali Na. 2: Mchanganuo wa Bajeti ya mwaka 2022/2023 na Matumizi hadi Aprili 2023 - FUNGU 06

Maelezo		Bajeti Iliyoidhinishwa Mwaka 2022/23	Bajeti Ikijumuishwa Uhamisho (Sh)	Fedha Iliyotolewa (Sh)	% ya Fedha Iliyotolewa ikilinganishwa na Bajeti	Matumizi hadi Aprili, 2023 (Sh)	% ya Fedha iliyotumi ka
1		2	3	4	5 = 3/2	6	7 = 5/4
Mishahara		1,981,784,000	1,981,784,000.00	275,557,400.00	13.9	275,557,400.00	100
Matumizi Mengineyo		5,147,400,000.00	6,961,845,872.29	4,236,602,505.47	60.85	4,177,342,765.26	98.6
Jumla ya Matumizi ya Kawaida (A)		7,129,184,000.00	8,943,629,872.29	4,512,159,905.47	50.45	4,452,900,165.26	98.7
Fedha za Maendeleo	Ndani	360,000,000.00	360,000,000	355,600,600.00	98.78	355,600,600.00	100
	Nje	400,000,000.00	400,000,000.00	0	0	0	0
Jumla ya Matumizi ya Maendeleo (B)		760,000,000.00	760,000,000.00	355,600,600.00	46.79	355,600,600.00	100
JUMLA KUU (A + B)		7,889,184,000.00	9,703,629,872.29	4,867,760,505.47	50.16	4,808,500,765.26	98.8

Chanzo: Randama ya Wizara ya Fedha na Mipango

Jedwali Na. 3: Mchanganuo wa Bajeti ya mwaka 2022/2023 na Matumizi hadi Aprili 2023 - FUNGU 07

Maelezo		Bajeti	Fedha iliyotolewa Hadi mwezi April,2023	% ya Fedha zilizotolewa vs bajeti	Matumizi hadi Aprili, 2023	% ya Fedha zilizotumika vs zilizotolewa
		Kiasi (Sh)	Kiasi (Sh)		Kiasi (Sh)	
1		2	3	4	5	6
Matumizi ya Ofisi		10,229,786,000.00	6,820,707,018.00	66.67	5,235,774,120.80	76.76
Matumizi Maalum		74,813,977,399.92	73,774,550,175.03	98.61	68,686,940,302.47	93.10
Jumla A		85,043,763,399.92	80,595,257,193.03	94.77	73,922,714,423.27	91.72
Matumizi ya Mshahara		5,142,226,000.00	3,890,966,181.30	75.67	3,890,966,181.30	100
Jumla B		5,142,226,000.00	3,890,966,181.30	75.67	3,890,966,181.30	100
Matumizi ya Maendeleo	Fedha za Ndani	997,900,000.00	991,300,000.00	99.34	596,581,863.76	60.18
	Fedha za Nje	650,000,000.00	0.00	0.00	0	0
Jumla C		1,647,900,000.00	991,300,000.00	60.16	596,581,863.76	60.18
JJumla Kuu		91,833,889,399.92	85,477,523,374.33	93.08	78,410,262,468.33	91.73

Chanzo: Randama ya Wizara ya Fedha na Mipango

Jedwali Na 4 : Muhtasari wa Bajeti na Fedha zilizotumika hadi Aprili 2023 - Fungu 21

Aina ya matumizi	Chanzo cha Fedha	Bajeti 2022/2023	Fedha zilizotolewa hadi Aprili 2023		Fedha zilizotumika hadi Aprili, 2023	
			Kiasi	Asilimia ya Bajeti	Kiasi	Asilimia (6/4)
1	2	3	4	5	6	7
(A)Mishahara (PE)						
Hazina	Fedha za ndani	7,136,214,200.00	5,092,395,161.50	71.36%	5,092,395,161.50	100.00%
Marekebisho ya Mishahara (Salary Adjustments)	Fedha za ndani	680,990,715,000.00	167,473,363,342.99	24.59%	167,473,363,342.99	100.00%
iii. Mishahara (Taasisi)	Fedha za ndani	257,051,187,800.00	210,331,058,115.00	81.82%	210,331,058,115.00	100.00%
Jumla Ndogo ya Mishahara		945,178,117,000.00	382,896,816,619.49	40.51%	382,896,816,619.49	100.00%
(C) Matumizi mengineyo(OC)						
i. Hazina	Fedha za ndani	42,247,043,500.00	35,205,869,583.33	83%	35,205,869,583.33	100.00%
ii. Taasisi	Fedha za ndani	149,280,537,000.00	139,703,371,754.08	94%	139,703,371,754.08	100.00%
iii. Matumizi maalumu	Fedha za ndani	990,167,820,500.00	947,679,710,755.44	96%	947,679,710,755.44	100.00%
Jumla ya Matumizi ya mengineyo		1,181,695,401,000.00	1,122,588,952,092.85	95%	1,122,588,952,092.85	100.00%
Jumla ya Matumizi ya Kawaida		2,126,873,518,000.00	1,505,485,768,712.34	71%	1,505,485,768,712.34	100.00%
(D) Matumizi ya Maendeleo						
Matumizi ya Maendeleo -Hazina	Fedha za ndani	826,441,854,000.00	800,153,671,597.14	53%	799,703,345,777.14	99.94%
	Fedha za nje	3,203,509,000.00	64,376,288.00	4%	63,015,000.00	97.89%
	Jumla ndogo	829,645,363,000.00	800,218,047,885.14	53%	799,766,360,777.14	99.94%
Matumizi ya Maendeleo -	Fedha za	431,528,403,000.00	308,591,202,595.52	71%	308,591,202,595.52	100.00%

Ruzuku (Taasisi)	ndani					
	Fedha za nje	26,581,433,000.00	1,520,459,600.00	6%	1,520,459,600.00	100.00%
	Jumla ndogo	458,109,836,000.00	310,111,662,195.52	67%	310,111,662,195.52	100.00%
Jumla ya Fedha za Matumizi ya Maendeleo		1,287,755,199,000.00	1,110,329,710,080.66	58%	1,109,878,022,972.66	99.96%
Jumla Fungu 21		3,414,628,717,000.00	2,615,815,478,793.00	77%	2,615,363,791,685.00	99.98%

Chanzo: Wizara ya Fedha na Mipango

Jedwali Na. 5: Mchanganuo wa Bajeti ya mwaka 2022/2023 na Matumizi hadi Aprili 2023 – FUNGU 23

Aina ya Matumizi/Kitengo/Miradi	Chanzo cha Fedha	Bajeti 2022/2023		Kiasi kilichotolewa hadi Aprili 2023		Fedha zilizotumika hadi Aprili 2023	
		Kiasi	Asilimia ya Jumla Kuu	Kiasi	Asilimia ya Bajeti	Kiasi	Asilimia ya Fedha zilizopokelewa
1	2	3	4			5	6
Mishahara	Fedha za ndani	6,361,101,000	13.05	5,447,742,085	85.64	5,447,742,085	100
Matumizi Mengineyo	Fedha za ndani	39,551,734,000	81.12	31,513,214,395	79.68	29,815,702,826	94.61
Jumla ya Matumizi ya Kawaida		45,912,835,000	94.17	36,960,956,480	80.5	35,263,444,911	95.41
Matumizi ya Maendeleo- Fedha za Ndani	Fedha za ndani	1,880,000,000	3.86	1,357,230,000	72.19	687,003,000	50.62
Matumizi ya Maendeleo-Fedha za Nje	Fedha za Nje	964,792,000	1.98	93,000,000	9.64	93,000,000	100
Jumla ya Maendeleo		2,844,792,000	5.83	1,450,230,000	50.98	780,003,000	53.78
Jumla Kuu		48,757,627,000	100	38,411,186,480	78.78	36,043,447,911	93.84

Chanzo: Wizara ya Fedha na Mipango

Jedwali Na. 6: Makadirio ya Matumizi ya Kawaida na Maendeleo kwa Fungu 45 kwa mwaka 2023/24 – FUNGU 45

Maelezo	Bajeti Iliyoidhinishwa Mwaka 2022/23	Makadirio kwaMwaka 2023/24	Ongezeko	% ya Ongezeko
1. MATUMIZI YA KAWAIDA				
1.1 Mishahara	14,757,479,000	16,891,720,000	2,134,241,000	14
1.2 Matumizi Mengineyo	63,738,739,000	70,830,676,000	7,091,937,000	11
Jumla Matumizi ya Kawaida	78,496,218,000	87,722,396,000	9,226,178,000	12
2. MATUMIZI YA MAENDELEO				
2.1 Fedha za Ndani	7,828,000,000	8,828,000,000	1,000,000,000	13
2.2 Fedha za Nje	3,098,935,000	583,878,000	(2,515,057,000)	(81)
Jumla Matumizi ya Maendeleo	10,926,935,000	9,411,878,000	(1,515,057,000)	(14)
JUMLA FUNGU 045	89,423,153,000	97,134,274,000	7,711,121,000	9

Chanzo: Randama ya Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi